

HAMDİ KARAÇİVİ'NİN GENEL MUHASEBE BİLGİLERİ ADLI KİTABINDAN (1947)

Ekonomik Teşebbüsler- Tarihçesi

Yer yüzünde ilk insan topluluğu ile birlikte çok iptidai ve basit olarak ekonomik teşebbüslerin başladığı da farz olunabilir. Muhtelif yaşama vasıta ve maddelerini elde etmek için az çok bir emek sarfına mecbur olan insanlar, bu emekleri mukabilinde elde ettikleri çeşitli maddelerden (kendi ihtiyaçlarından arta kalan) bir kısmını ya ilerde kendi ihtiyaçlarına sarf etmek veya başkalarının başka çeşit istihsal maddeleri ile değiştirmek üzere saklamak lüzumunu duymuşlardır ki, bu suretle servet (varlık) doğmuştur.

Zamanla daha iyi ve daha rahat ve kolay yaşama mücadelesine her gün artan bir hızla atılan insanlar duydukları ihtiyaçların tesiri altında yeni keşif ve icatlarda bulunarak ekonomik teşebbüsler sahasını gittikçe genişletmişlerdir.

Tarihten evvel yaşamış olan kavimlerin o zamana ait medeni vasıta ve maddelerinden bir çoklarının izlerine, bugün dahi tesadüf edilmektedir. Hatta bu eserlerden bazıları sanat bakımından bugün bile büyük bir değer taşımaktadır. Çinliler, Türkler, Mısırlılar, Mezopotamya (Sümerliler), Akatlar, Babilliler, Asuriler, Finikeliler, Yunanlılar, Romalılarından her biri kendi devirleri içinde sanat ve ticaret bakımından büyük başarılar göstermişler, medeniyetler yaşatmışlardır.

Mısırlılardan ziraat ve mimari, Sümerlilerden astronomi, matematik ve sanat , Finikelilerden deniz ticaret ve nakliyatı, Etilerden (Hitit) zamanın en ileri sanayii ve ürün istihsalatı, Romalılardan para ve itibar ticareti gibi teşebbüslerin revaç bulduğu, tarihi araştırmalar ile elde edilen eserlerden anlaşılmaktadır.

Mahiyeti

Ekonomik teşebbüsler, genel bir tabir olarak sanat kelimesi ile ifade olunabilen emek mefhumu içinde mütalaa edilebilir. Bu emek bazen bir değer ifade etmeyen maddeleri değerlendirir. Bazen de değeri az olan maddelerin değerini çoğalmağa matuf olur. Mesela, yer altında bulunan bir maden kömürü, petrol, demir ve sairenin mevcudiyeti bilinmedikçe veya insanların ihtiyacına sarf edilmek üzere istihsal olunmadıkça birer değer değildirler. Kezalik denizin içinde sünger, mercan, balık; karada her nev'i av hayvanatı elde edilip insanların ihtiyaçlarına arz ve tahsis edilmediği müddetçe değersiz birer madde hükmündedirler. Bundan başka istihsalinin kolaylığı ve maddenin bolluğu nispeten az değerli maddeler de vardır ki yeni bir emek sarfiyatıyla şekli değiştirilerek veya değiştirilmeyerek değerleri artırılır. Ağaçtan odun ve odundan kereste, keresteden mobilya yapılması veya ham maddelerin istihsalal mıntıkasından alınıp buna daha ziyade ihtiyaç görülen yerlere götürülüp arz edilmesi gibi.

Ekonomik teşebbüsleri kat'i bir tahdide tabi tutmak mümkün olmamakla beraber konumuzla ilgili olanlarını başlıca şu kısımlar altında toplayarak mütalaa etmek mümkündür.

1. İstihsala matuf teşebbüsler.
2. Tecimel teşebbüsler.
3. Yardımcı teşebbüsler.

.....

Kanuni Bilgiler

Kazanç teminine matuf teşebbüsler muhtelif kanun ve vergilere tabidir. Her teşebbüs sahibi yaptığı işleri bu kanunların çerçevesi içinde yürütmek zorundadır. Bizim konumuz tecimel teşebbüsler olduğuna göre ticaret işleriyle ilgili kanunlar hakkında kısaca bilgi vermek faydalıdır.

Ticaret işlerini ilgilendiren kanun ve nizamların başlıcaları şunlardır:

1. *Ticaret kanunu*
2. *Kazanç (vergi) kanunu*
3. *Borçlar kanunu*
4. *İcra ve iflas kanunu*
5. *Buhran vergisi kanunu*
6. *Muvazene vergisi kanunu*
7. *Tayyare vergisi ve hava koruma kanunu.*
8. *Muamele ve istihlak vergisi kanunu*
9. *Gümrük kanunu*
10. *Pul ve damga kanunu*
11. *Posta ve telgraf kanunu*
12. *Ticaret anlaşmaları*
13. *Ticaret odaları ve Borsaları*

.....

Ticaret Defterleri

a. Her tacir mevcudat ve muvazene defteri, yevmiye defteri, kopya defteri namı ile üç defter tutmağa ve ticari işlerine ait gelen mektupları, telgrafları ve makbuzlarını muhafaza etmeğe mecburdur.

b. Tacir ticari defterlerini bizzat tutmağa mecbur değilse de, başkaları tarafından tutulabilecek olan bu defterlere yapılan kayıtların mesuliyeti kendisine aittir.

c. Tacir tutmak mecburiyetinde bulunduğu defterleri aynı mahaldeki noterliğe ibra eder. Noterlik bu defterlerin her sahifesine mürekkeple sıra numarası koyar ve resmi mühürle mühürledikten sonra ve son sahifesine, o defterin kaç sahifeden ibaret olduğunu tarih koyarak şerhen tasdik eder.

d. Mevcudat ve muvazene defterinde tacirin işe başladığı günde malik olduğu para, menkul ve gayrimenkul mallarının kıymetlerini, aksiyon ve obligasyonlarının borsa değerlerini, senetli ve senetsiz alacaklarından tahsili kabil olanlarını, bilcümle borçlarını mevcudat ve matlubatı ile borçları arasındaki (kapitalini) farkını gösteren bir bilanço tanzim etmeğe, bundan sonra en az her ticari yıl sonunda bir defa olmak üzere tanzim edeceği bilançolarını bu deftere kayıt ve tespit etmeğe mecburdur.

e. Yevmiye defterinde ise başladığı günde tanzim olunan yukarıda adı geçen bilançoda tespit edilen mali durum yazıldıktan sonra, tacir yapacağı alım ve satımı; bilcümle tahsil ve tediye, keşide ve kabul ciro ve sair akit ve muamelelerini tarih suretiyle günü gününe ve zati ihtiyaçları için sarfiyatını ay sonlarında bir kalem olarak kaydeder. Yıl sonunda son kaydı müteakip yevmiye defteri noterliğe ibraz ve tasdik ettirilir.

f. Kopya defterine ticari muamelelerine ait olmak üzere gönderdiği mektup, telgraf, irsamat ve keşidelerini harfi harfine ve sırası ile bunların altına kullandığı ticari unvanını kaydeder.

Defterlerin Sahibine Kazandırdığı Haklar

a. Tacir veya halefleri kanunen tutmağa mecbur oldukları defterlerini ve muhaberatını on beş sene için muhafaza etmeğe mecburdurlar.

b. Ticaret muamelelerinden doğan anlaşmazlıklarda ticaret defterleri tacirler için bir subut ve delil makamına kabul olunabilir. Anlaşmazlık halinde bulunan tacirlerden birinin defterleri muntazam, diğ erinin gayri muntazam veya hiç defter tutmamış ise, defterleri muntazam olmayan, aksini (makbul ve muteber) başka delillerle ispat etmedikçe defterleri muntazam olanın defterleri, lehine delil olarak kabul olunur. Yalnız bu takdirde defterleri, sahibinin lehine senet olarak kabul olunan kimseye behemhal bir yemin icra ettirilir.

HÜSEYİN COŞKU'NUN DERLEMESİNDEN 2017 M. KEMAL ATATÜRK'DEN ÖZLÜ SÖZLER - VI

• Memleketimizi bir çember içine alıp dünya ile alakasız yaşayamayız. Aksine yükselmiş, ilerlemiş, medeni bir millet olarak medeniyet düzeyinin üzerinde yaşayacağız. Bu hayat ancak ilim ve fen ile olur. İlim ve fen nerede ise orada olacağız ve her millet ferdinin kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur.

• Öğretmenler! Cumhuriyet'in fedekar öğretmen ve eğitimcileri yeni nesli sizler yetiştireceksiniz. Ve yeni nesil sizin eseriniz olacaktır. Eserin kıymeti, sizin beceriniz ve fedakarlığınızın derecesiyle orantılı olacaktır. Cumhuriyet fikren, ilmen, fennen, bedenlen kuvvetli ve yüksek karakterli koruyucular ister. Yeni nesli, bu özellik ve kabiliyette yetiştirmek sizin elinizdedir...

Sizin başarınız Cumhuriyet'in başarısı olacaktır.